

Mavzu : Qushlarning ekologiyasi va yashash muhiti
– Turli muhitlarda yashovchi qushlar (suv, cho‘l, o‘rmon va boshqalar).

Qushlar Yer yuzining deyarli barcha hududlariga moslashgan tirik mavjudotlardir. Ular yashaydigan muhit sharoitiga qarab tashqi tuzilishi, xulqi, oziqlanish usullari va uchish qobiliyati o'zgaradi. Har bir ekologik muhit qushlardan o'ziga xos moslashuvlarni talab qiladi.

Suv muhitida yashovchi qushlar daryolar, ko'lar, dengizlar va botqoqliklarda hayot kechiradi. Ular yashaydigan hudud doimiy namlik, sovuq suv, shamol va suvda harakat qilish kabi sharoitlarni talab qiladi. Shu sababli bu qushlar maxsus biologik va anatomik moslashuvlarga ega.

a) Tana tuzilishidagi moslashuvlar

1. Yelimsimon panjalar (suvda suzishga mos oyoqlar)

O'rdak, g'oz, oqqush kabi qushlarning panjalari orasida parda bo'ladi. Bu parda suvni itarib, qushga tez va oson suzish imkonini beradi.

Cho'l va qurg'oq muhitidagi qushlar o'ziga xos hayot tarziga ega bo'lib, kam suv va oziq resurslariga moslashgan. Bu hududlar odatda issiq va qurg'oq, ba'zan sovuq shamolli va toshloq bo'ladi. Shu sababli, cho'l qushlari hayotining aksariyat qismini suv topish va oziqlanish muammolarini hal qilishga sarflaydi.

Bunday qushlarning tanasi suvni tejashga moslashgan: ular kam suyuqlik ichadi, suvni asosan oziqdan oladi. Masalan, choʻl chigʻanoqlari va sahro tojqushlari uzoq vaqt suv ichmay yashay oladi. Ularning patlari quyosh issiqligidan himoya qiladi, oyoqlari esa quruq va issiq qumda yurishga moslashgan.

O'rmon va daraxtzor muhitida yashovchi qushlar tabiiy yashash joyining murakkab tuzilishiga moslashgan. Bu qushlar daraxtlarning turli qatlamlarida yashaydi — ba'zilar pastki shoxlarda, ba'zilar o'rta yoki yuqori qatlamlarda bo'lishni afzal ko'radi. Shu qatlamli yashash ularni ov qilishdan himoya qiladi va oziq topishni osonlashtiradi.

Tukan — tashqi ko‘rinishi eng g‘alati qushlardan biri. Darhaqiqat, bu tabiatning g‘aroyibotlaridan biridir. Birinchidan, tukanning ulkan tumshug‘i uning boshidan ham kattaroq. Ba’zi tukanlarning tumshug‘i butun tanasi uzunligining uchdan bir qismiga teng. Shakli yirik qisqichbaqa changaliga o‘xshagan tumshug‘i yorqin

Manba: <https://sinaps.uz/bilasizmi/11423/>

Shahar va sun'iy muhitlarda yashovchi qushlar inson faoliyati bilan chambarchas bog'liq. Bu qushlar tabiiy yashash joylaridan ko'pincha uzoqlashib, binolar, ko'priklar, bog'lar va boshqa sun'iy inshootlarda yashashga moslashgan. Shahar muhitida ular oziq topish va xavfsizlikni ta'minlash uchun yangi strategiyalar ishlab chiqadi.

Suv muhitining turlari va qushlarning joylashuvi

Suv qushlari turli suv muhitlarida uchraydi:

Ko'l va daryolar

Bunday joylarda ko'proq o'rdaklar, oqqushlar, g'ozlar, qaldirg'ochlar va laylaklar yashaydi.

Botqoqlik va qamishzorlar

Qamishzorlar juda qulay yashash joyi bo'lib, ko'plab mayda suv jonzotlari bor. Bu yerda qamishqoq, ko'k qaldoq, botqoqlik turnalari uchraydi.

Suv bo'yida in quradi

Ko'pchilik suv qushlari suvning chekkasida, qamishzorlar orasida yoki loy ustida quradi.

- Suzuvchi inlar

Ba'zi o'rdak turlari suv ustida suzib yuradigan inlar yasaydi.

- Katta tuxumlar qo'yadi

Suv qushlarining tuxumlari sovuqqa, namlikka chidamli bo'ladi.
O'rdak va g'ozlar tuxumlarini patlari bilan yopib isitadi.

Suv qushlari suv ekotizimining muhim bo'lagi bo'lib:

Suv o'simliklarini tartibga soladi.

Baliqlar populatsiyasini nazorat qiladi.

Organik moddalarni tabiiy aylanishda ishtirok etadi.

Suvning ekologik sifatiga ta'sir ko'rsatadi.

Ayniqsa laylak va turnalar zararli hasharotlarni yeb, qishloq xo'jaligiga yordam beradi.

Mashhur suv qushlari misollari

Oqqush (swan) — eng chiroyli suv qushi, ko'llarda yashaydi.

O'rdak — eng keng tarqalgan suv qushi.

Mashhur cho'l qushlari

1. Cho'l lochil (Lanner falcon / Sahro lochil)

Xususiyatlari:

Kuchli va chaqqon yirtqich qush.

Tez uchish qobiliyatiga ega; cho'lining ochiq maydonlarida ov qiladi.

Asosan mayda qushlar, sudraluvchilar va kemiruvchilar bilan oziqlanadi.

2. Cho'l kakligi (Sand Partridge / Heyvonak)

Xususiyatlari:

Juda mashhur va keng tarqalgan cho'l qushi.

Qattiq yerda tez yuguradi, guruh bo'lib yuradi.

Oziqlanishi:

Urug'lar, mayda o'simliklar va hasharotlar.

Sahro boyqushi (Desert Owl)

Xususiyatlari:

Kechasi faol bo'lgan yirtqich qush.

Qoramtir, qum rang patlari uni qumga o'xshatadi.

Oziqlanishi:

Kemiruvchilar, kaltakesaklar, hasharotlar.

E'tiboriz uchun raxmat